

MEĐUNARODNA NAUČNA KONFERENCIJA

“KRALJEVA ZEMLJA/CONTRATA DEL RE:
LIČNOSTI, LOKACIJE I PROCESI U
SREDNJOVJEKOVNOJ BOSNI”

KNJIGA SAŽETAKA

Organizatori: UG Bosanski kulturni krug i JU Zavičajni muzej
Travnik

Pod pokroviteljstvom Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture,
mladih i sporta SBK/KSB i Općine Travnik

Travnik, 15 – 16. 4. 2026.

SADRŽAJ

Program konferencije	5
Sažetci izlaganja	9
O izložbi Kraljevi Bosne	27
Biografije učesnika	29

PROGRAM KONFERENCIJE

15.4.2026.

- 11.00: svečano otvorenje Konferencije

- Pozdravni govori: Dženan Dautović, predsjednik UO UG Bosanski kulturni krug
- Fatima Maslić, direktorica JU Zavičajni muzej Travnik
- Bojan Domić, ministar obrazovanja, znanosti, kulture, mladih i sporta SBK/KSB
- Kenan Dautović, načelnik općine Travnik

- 11.30 – 12.00: Uvodno izlaganje

- prof. dr. Lejla Nakaš (Filozofski fakultet, Sarajevo): „Filološka interpretacija biblijskog idioma u bosanskim poveljama“

- 12.00 – 12.45: panel I (moderator: prof. dr. Adis Zilić)

- doc. dr. Dženan Dautović (Zavičajni muzej, Travnik – Filozofski fakultet, Tuzla): „Bosanski vladari u mozaiku europskih srednjovjekovnih regalnih porodica: komparativno-historiografska analiza na osnovu studije *Blood Royal* Roberta Bartletta“
- doc. dr. Nedim Rabić (Institut za historiju, Sarajevo – Filozofski fakultet, Tuzla): „Konsenzualna vlast i granice političke moći u srednjovjekovnoj Bosni“
- Dejan Zadro (Filozofski fakultet, Zagreb): „+MONETA BELE REGIS R“ i problem bosansko-ugarskih odnosa u 12 stoljeću: novo datiranje i interpretacija“

- 12.45 – 13.00: Kafe pauza

- 13.00 – 13.45: panel II (moderator: dr. Enes Dedić)

- prof. dr. Dževad Drino (Pravni fakultet, Zenica): „Pravne kulture srednjovjekovne Bosne“
- doc. dr. Mirza Hebib (Pravni fakultet, Sarajevo): „*De lecto matrimoniali* u komparativnoj perspektivi“
- Amar Đulović MA (Univerzitet u Beču): „Institucionalno nasilje: Krvna osveta i ”smrtno neprijateljstvo” u srednjovjekovnoj Bosni“

- 13.45 – 16.00: posjeta srednjovjekovnoj tvrđavi Stari Grad, zajednički ručak
- 16.00 – 16.30: otvaranje izložbe "Bosanski kraljevi" mr. Emira Durmiševića

- 16.30 – 17.30: panel III (moderator: dr. Mirza Hebib)

- prof. dr. Adis Zilić (Fakultet humanističkih nauka, Mostar): „Svjedoci od Humske zemlje na bosanskim vladarskim poveljama“
- dr. sc. Elmedina Duranović (Institut za historiju, Sarajevo): „Odnosi humske vlastele Nikolića s dinastijom Kotromanić“
- prof. dr. Marko Rimac (Filozofski fakultet, Split) i Aleksandar Jakovljević (Istorijski institut, Beograd): „Na tragu "kraljeve zemlje"? Toponimi Begluk i Piket kao državne livade u mletačkoj Dalmaciji.“
- Ervin Klepo, MA (Filozofski fakultet, Sarajevo): „Naselje Bosna u historijskoj topografiji srednjovjekovne Bosne“

- 17.30 – 19.00: šetnja gradom, posjeta Zavičajnom muzeju Travnik i Rodnoj kući Ive Andrića

- 19.00: razgovor o knjizi „Bosna i Rimska kurija u srednjem vijeku“
dr. Dženana Dautovića i predstavljanje Izdavačke kuće
Dram radosti

- 20.00: zajednička večera

16.4.2026.

- 10.30 – 11.30: panel IV (moderatorica: dr. Elmedina Duranović)

- prof. dr. Valentina Šoštarić (Filozofski fakultet, Zadar): „Iskazi političkog prijateljstva: Dubrovački poslanici na bosanskom kraljevskom dvoru u prvoj polovici 15. stoljeća“
- dr. sc. Enes Dedić (Institut za historiju, Sarajevo): „Dubrovačke diplomate na dvorovima bosanskih kraljeva: priprema putovanja i boravak“
- Irfan Teskeredžić, MA (Univerzitet u Passau-u): „Jergova pismena predaja u kontekstu bosanske srednjovjekovne historije“
- dr. sc. Krešimir Regan (Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, Zagreb): „Utvrđena rezidencija Hrvoja Vukčića Hrvatinića i bosanskih kraljeva u kontekstu rezidencionalno-obrambenog graditeljstva Ugarsko-Hrvatskog Kraljevstva i Bosne“

- 11.30 – 14.00: izlet na nekropolu stećaka Maculje
(u slučaju loših vremenskih prilika: muzejska postavka franjevačkog samostana u Gučkoj Gori), zajednički ručak.

- 14.00 – 15.00: panel V (moderator: doc. dr. Nedim Rabić)

- prof. dr. Ema Mazrak (Akademija likovnih umjetnosti, Sarajevo): „Iluminirani rukopisi bosanskog dvora“
- prof. dr. Mersiha Imamović (Filozofski fakultet, Tuzla): „Prisutnost antičkih tradicija u bosanskom ranom srednjovjekovlju“
- doc. dr. Edin Bujak (Filozofski fakultet, Sarajevo): „Srednjobosanski tip sljemenjaka“
- prof. dr. Edita Vučić (Filozofski fakultet, Mostar) i dr. sc. Addis E. Fejzić (RMIT University, Melbourne): „Poimanje smrti u tišini bosanskohercegovačkih kamenih biljega“

- 15.00: Završna riječ i dogovor za dalji rad na Zborniku radova

SAŽETCI IZLAGANJA

SREDNJOBOSANSKI TIP SLJEMENJAKA

Edin BUJAK

Teško je precizno definirati teritorijalnu odrednicu pod nazivom srednja Bosna, s obzirom na to da su se na ovom prostoru oduvijek susretali različiti kulturni utjecaji, formirajući karakterističan izražaj u kojem se prepoznaju elementi raznorodnih tradicija. Još od neolitskih kultura pa sve do srednjeg vijeka i bliže prošlosti, ovaj trend prožimanja nije gubio na svom intenzitetu. Tokom kasnog srednjeg vijeka, na ovom tlu su se razvili specifični klesarski radionički centri za izradu stećaka, koji su obuhvatali prostor od Olova na istoku do Jajca na zapadu. Među njima posebno mjesto zauzima ovdje definiran srednjobosanski tip sljemenjaka koji se s pravom može ubrojiti u red najreprezentativnijih tipova stećaka na predmetnom području, kako po svojoj specifičnoj formi, tako i po ornamentalno-estetskim dometima. Riječ je o tipu sljemenjaka koji se razvio na potezu od Jajca do Kaknja, obuhvatajući i područja Travnika i Zenice. Njegovo ishodište je čini se na području Jajca, odakle se forma postepeno širila prema istoku. Za ovaj tip sljemenjaka specifična je dekorativna obrada, odnosno ukrasi su strogo arhitektonski, a sastoje se prvenstveno od polukružnih arkada i četvrtastih niša. Na osnovu dosadašnjih istraživanja srednjobosanski tip sljemenjaka je moguće staviti u vremenski kontekst druge polovine XIV i prve polovine XV stoljeća.

Ključne riječi: srednja Bosna, stećci, srednjobosanski sljemenjak, Jajce, Travnik, Zenica, Kakanj

BOSANSKI VLADARI U MOZAIKU EUROPSKIH SREDNJOVJEKOVNIH REGALNIH PORODICA: KOMPARATIVNO-HISTORIOGRAFSKA ANALIZA NA OSNOVU STUDIJE *BLOOD ROYAL* ROBERTA BARTLETTA

Dženan DAUTOVIĆ

Jedna od najznačajnijih monografija posvećenih europskom srednjovjekovlju, a objavljenih u posljednjih nekoliko godina svakako je djelo engleskog medieviste Roberta Bartletta naslovljeno *Blood Royal. Dynastic Politics in Medieval Europe*, izašlo u izdanju Cambridge University Press-a 2020. godine. Knjiga sistematično i detaljno sagledava razne aspekte organiziranja svakodnevnog života i funkcioniranja vladarskih dvorova europskih srednjovjekovnih dinastija. Obradene su teme poput dinastičkih brakova, načina nasljeđivanja trona, vanbračne djece okrunjenih glava, ženskih vladarica, kraljevskih insignija i brojnih drugih detalja. Pažljivo čitanje ove knjige umnogome doprinosi razumijevanju života najelitnijeg društvenog sloja europskog srednjovjekovlja. Nažalost, srednjovjekovno Bosansko Kraljevstvo u ovoj knjizi nije spomenuto niti jednom jedinom riječi. Osnovni cilj ovog izlaganja jeste upravo da se popuni ta praznina - da se ustanovi na koji način poznavanje vladavine bosanskih srednjovjekovnih vladara može da doprinese poznavanju općih prilika na europskim dvorovima, uz isticanje posebnosti bosanskog dvorskog života. S druge strane analiza će biti usmjerena i u drugom smjeru – da se pokušaju osvijetliti u izvorima postojeće sjene i tmine života bosanskih vladara na osnovu komparativnog odnosa sa drugim dvorovima tog vremena. Jedan od najrasprostranjenijih aksioma u modernoj medievistici je da je život elitnih slojeva neke regije daleko više sličio životu njihovih pandana u drugim regijama Europe, ma kako udaljenim, nego životu nižeg plemstva ili građanstva i kmetstva koji se odvijao u predgrađima njihovih utvrđenja. Na osnovu njega ćemo pokušati uklopiti bosanske vladare iz kuće Kotromanića u opći kompleks europskih regalnih porodica.

Ključne riječi: Dinastije, kraljevi, Bosansko Kraljevstvo, Kotromanići, Robert Bartlett

DUBROVAČKE DIPLOMATE NA DVOROVIMA BOSANSKIH KRALJEVA:
PRIPREMA PUTOVANJA I BORAVAK
Enes DEDIĆ

Diplomatske odnose između Bosne i Dubrovnika moguće je pratiti još od kraja 12. stoljeća. Tokom narednih stoljeća međusobna diplomatska komunikacija između dubrovačkih vlasti i bosanskih vladara postajala je sve razgranatija i učestalija. Posebno se to ističe od 14. stoljeća kada bosanski i dubrovački državni teritoriji dolaze sve više u direktni dodir i posjeduju zajedničke granice. Hronološki fokus ovog istraživanja je vezan za period opstojnosti Bosanske Kraljevine od 1377. do 1463. godine. U ovom hronološkom okviru desio se niz značajnih političkih događaja poput ratova, izmirenja, kupoprodaje državnog teritorija, sklapanja i narušavanja političkih saveza, te mnogobrojnih sitnijih pograničnih problema. Ipak najznačajniji odnosi između Bosanskog Kraljevstva i Dubrovačke Republike u naznačenom periodu ticali su se privrednih veza s obzirom da je teritorij bosanske države bio sastavnim dijelom dubrovačkog privrednog kruga. Cilj ovog istraživanja je na osnovu sačuvanih izvora dubrovačke provenijencije ponuditi okvire diplomatske prakse dubrovačkih vlasti prema bosanskim kraljevima. Istraživanje je bazirano na odlukama triju dubrovačkih vijeća, te pismima i uputstvima dubrovačkim poslanstvima. Na osnovu ovih izvora moguće je rekonstruisati trajanje misija i boravak dubrovačkih diplomata na dvorovima različitih bosanskih kraljeva, te drugim mjestima gdje bi se kraljevi zadesili, profile dubrovačkih vlastelina koji su bili zaduženi za obavljanje ovih misija, te specifične situacije u kojima bi se našli za vrijeme boravka na teritoriju bosanske države. Ova vrsta izvora nudi podatke o frekventnosti diplomatske korespondencije, trajanju putovanja kurira, otežanoj komunikaciji zbog učestalih kretanja vladara. Kroz pripreme za slanje poslanstava moguće je pratiti izborni proces odabira vlastelina, uslove putovanja, budžet i brojnost poslanstva, logističke segmente, kao i iznose izdvojene za darivanje bosanskih vladara. Iz arhivskog materija se zrcali kako su aktuelne okolnosti i značaj nastale situacije diktirali uvjete poslanstava.

Ključne riječi: Dubrovačka Republika, Bosansko Kraljevstvo, Kotromanići, diplomatija, dvorovi.

PRAVNE KULTURE SREDNJOVJEKOVNE BOSNE

Dževad DRINO

Dimenzije pravne kulture Bosne i Hercegovine – nastanak, razvitak i uticaji u historijskoj perspektivi i kronologiji, percepcija pravednosti pravnog sistema i njegovih vrijednosti, nisu sistematski obrađivani u domaćoj historijsko-pravnoj nauci. Za pravni sistem srednjovjekovne Bosne, vidljiva je prisutna akulturacija, koja predstavlja svako kalemljenje kulture na kulturu povezane relativno stabilnim obrascima ponašanja i stavova društva, čiji sastavni elementi nisu jasno definisani, ali obuhvataju široko polje fenomena koji se mogu povezati sa pravom. Pri njihovom definisanju koristimo se najpopularnijom definicijom L. Friedmana da je pravna kultura dio opće kulture koja odražava sveukupnost društvenih stavova, vrijednosti i mišljenja u vezi sa pravom, pravnim sistemom i njegovim različitim dijelovima. Pri tom on razlikuje dvije kategorije pravne kulture; kulturu pravne struke kao unutrašnju (internu) i pravnu kulturu šire društvene zajednice, kao eksternu ili vanjsku pravnu kulturu. Analizom izvorne građe, uz primjenu komparativnih i teorijskih saznanja, dolazimo do naše „zlatne grane“- analize pravnih kultura bosanskog srednjovjekovlja kada na bogati sloj rimskog i starog slavenskog prava, dolazi upliv prava istočnojadranskih primorskih gradova, prvenstveno najvećeg trgovačkog partnera - Dubrovnika. Na takvo stvoreno pravo, sa sjevera dolaze uticaji ugarskog prava, i to prvenstveno u domenu stvarnog i upravnog prava, dok unutrašnje porodične, bračne i nasljednopravne odnose se više reguliše širenje kanonskog prava obje kršćanske zajednice.

Ključne riječi: Bosna, Bizant, crkva, Dubrovnik, običaj, pravo, Ugarska

ODNOSI HUMSKE VLASTELE NIKOLIĆA S DINASTIJOM KOTROMANIĆ:

POLITIČKI I EKONOMSKI ASPEKTI

Elmedina DURANOVIĆ

Porodica Nikolić bila je jedna od značajnijih humskih vlastelinskih porodica. Iako su raspolagali velikim posjedima, čak su bili i u rodbinskim vezama s vladarskom dinastijom Kotromanića, nikada se nisu uspjeli uzdići do ranga najmoćnijih velikaških rodova poput Kosača ili Pavlovića. Njihova povezanost s vladarskom dinastijom ipak otvara prostor za razmatranje dinastičkih mreža i savezništava koja su oblikovala političku dinamiku srednjovjekovne Bosne. Genealoški aspek-

ti Nikolića ukazuju na to da su se kroz brakove i srodničke veze pozicionirali unutar šireg plemićkog kruga, čime su osiguravali legitimitet i određeni utjecaj u procesima bosanske države. Poseban fokus rada je na ulozi Nikolića u ubiranju mogoriša – tributa koji su Dubrovčani plaćali za korištenje pašnjaka i vinograda u zaleđu. Historija mogoriša seže u ranosrednjovjekovno doba, a u pojedinim periodima njegovo ubiranje bilo je povjereno upravo Nikolićima, kao gospodarima Popova polja. Time su se našli u središtu odnosa između bosanske krune i Dubrovačke Republike. Specifičnost mogoriša ogleda se u činjenici da je njegovu isplatu odobravala bosanska kruna, pa je ovaj neveliki tribut funkcionisao kao politički barometar putem kojeg se može pratiti situacija u neposrednom dubrovačkom zaleđu. Uloga Nikolića u ovom procesu svjedoči o njihovom povlaštenom položaju i povjerenju koje su uživali kod bosanskih vladara. U završnom dijelu rada razmatra se teorija da je kraljica Jelena Gruba, jedina žena na bosanskom prijestolju, po porijeklu pripadala rodu Nikolića. Ova hipoteza otvara nova pitanja o ulozi žena u dinastičkim procesima i o mogućnosti da se kroz genealogiju Nikolića sagleda širi kontekst političkog identiteta i legitimiteta u srednjovjekovnoj Bosni. Time se doprinosi boljem razumijevanju odnosa između centra i periferije, kao i značaja plemićkih porodica u oblikovanju političke stvarnosti kraljeve zemlje.

Ključne riječi: Nikolići, Kotromanići, Bosna, mogoriš, Dubrovnik, kraljica Jelena Gruba

INSTITUCIONALNO NASILJE: KRVNA OSVETA I „SMRTNO NEPRIJATELJSTVO“ U SREDNJOVJEKOVNOJ BOSNI

Amar ĐULOVIĆ

Rad istražuje istražuje društvena i kulturalna značenja nasilja u srednjem vijeku kroz analizu uloge institucionaliziranog nasilja u vidu fenomena krvne osvete i plemićkih sukoba koji su dosegali razmjeru „smrtnog neprijateljstva“ (*inimicitia mortalis*). Kao običajnopравни institut u društvenom životu srednjovjekovne Bosne, krvna osveta je pronašla neki prostor u historiografiji, dok je upotreba nasilja u plemićkim neprijateljstvima (*inimicitie*), kao legalna pojava unutar društvene zajednice, do sada ostala u potpunosti neprepoznata problematika. Razlike između ovih fenomena, kao i njihove društvene funkcije, istraživane su na osnovu događaja sačuvanih kroz dostupnu izvornu građu. Ovi slučajevi nasilnih događaja pokazuju da su krvne osvete tražile zadovoljštinu u samom nasilnom aktu jednake mjere, mogle su se zaustaviti materijalnom naknadom ili intervencijom

vlasti, te su involvirale ljude različitih staleških grupa. S druge strane, „smrtna neprijateljstva“ uzrokovana nasiljem vezana su usko uz plemstvo, te su pokretala sukobe širih razmjera, koji su mogli doseći nivo lokalnih ratova, a cilj im je bio ostvarivanje prava ili interesa (npr. političkih ili ekonomskih). Najpoznatiji događaj ove vrste u historiji srednjovjekovne Bosne svakako predstavlja onaj u kojem su nastali neprijateljski odnosi između bosanskih barona nakon ubistva kneza Pavla Radenovića 1415. godine, a koji je u dubrovačkim izvještajima opisan kao *maxima et mortalis inimicicia*. Razumijevanje koncepta legalne nasilnosti u ovim srednjovjekovnim institucijama doprinosi i boljem shvatanju srednjovjekovnih društvenih odnosa, što je jedan od osnovnih ciljeva ovog istraživanja. Osim toga, rad pozicionira analizirani slučaj, odnosno bosansko društvo, u širi kontekst evropskog srednjovjekovlja. Napravljene su paralele sa historiografskim ostvarenjima koja su istu tematiku sagledavala iz perspektiva historije nasilja, zakonskih regulativa, te reda i sigurnosti

Cljučne riječi: Srednjovjekovna Bosna, historija nasilja, krvna osveta, srednjovjekovna neprijateljstva, smrtno neprijateljstvo.

DE LECTO MATRIMONIALI U KOMPARATIVNOJ
PERSPEKTIVI
Mirza HEBIB

Institut *lectus* predstavlja pravo udovice, odnosno udovca, na korištenje imovine preminulog supružnika u svrhu uzdržavanja tijekom trajanja viduiteta. Dosađajna istraživanja pokazuju da je institut *lectus* u Dubrovniku, iako *sui generis*, po svom sadržaju, funkciji i pravnoj prirodi u velikoj mjeri usporediv s rimskim konceptom plodouživanja (*ususfructus*), a njegovo izvorište nalazi se u rješenjima zabilježanim u Eklogi. Institut se u različitim oblicima javlja i u statutima primorskih gradova istočnog Jadrana, pri čemu su uočljive razlike u opsegu prava, načinu korištenja imovine te stupnju autonomije nositelja prava. U tom kontekstu, izlaganje ima za cilj komparativno analizirati statutarna rješenja jadranskih komuna, s posebnim naglaskom na širinu ovlasti vezanih uz institut *lectus*. Posebna pažnja bit će posvećena dostupnim izvorima iz Državnog arhiva u Dubrovniku koji se odnose na bosanski prostor u srednjem vijeku, kako bi se ispitala mogućnost prisutnosti istih ili srodnih pravnih rješenja u osiguranju materijalne zaštite udovica u srednjovjekovnoj Bosni. Time se otvara prostor za raspravu o pravnim transferima, lokalnim prilagodbama i procesu oblikovanja socijalne za-

štite u širem jadranskom kontekstu, uključujući i zaleđe kao *hinterland*.

Ključne riječi: *lectus matrimonialis*, viduitet, udovice, srednjovjekovno pravo, Jadran, statutarno pravo, srednjovjekovna Bosna.

PRISUTNOST ANTIČKIH TRADICIJA U BOSANSKOM RANOM SREDNJO-VJEKOVLJU

Mersiha IMAMOVIĆ

Brojna antička naselja na prostoru Bosne i Hercegovine doživjela su stagnaciju, ali i različite oblike transformacije tokom 4. i 5. stoljeća. Arheološki nalazi s rimskih lokaliteta, naročito oni vezani za svakodnevnu egzistenciju, omogućavaju uvid u kontinuitet života i privredne aktivnosti na određenim prostorima. Takav je, naprimjer, rimski castrum kod Doboja, gdje je pronađen kameni mlin za mljevenje žita koji se dovodi u vezu sa slavenskim periodom. Radi jasnije rekonstrukcije duhovnog života nakon pada Zapadnog Rimskog Carstva, u radu se analiziraju antički lokaliteti poput Mogorjela, Višića, Panika i Blagaja na Japri, koje su zaposjeli Goti i/ili Slaveni, te njihov odnos prema zatečenim objektima i prostoru. Posebna pažnja posvećuje se pitanju kontinuiteta i prilagodbe postojećih struktura novim društvenim i kulturnim okolnostima. Vjerovanja u zagrobni život u rimskom periodu slojevito odražavaju predodžbe o kultu mrtvih, vidljive kroz različite predstave na nadgrobnim spomenicima, kojih na ovom prostoru ima u velikom broju. S druge strane, grobni prilozima, bez obzira na to da li je riječ o ritusu inhumacije ili incineracije, evidentirani su u grobovima u Domaviji, Konjević Polju, Diluntumu i na drugim lokalitetima. Na pojedinim primjerima grobnih priloga, koji se dovode u vezu s Ostrogotima, uočavaju se antičke tradicije, ali i germanski kulturni utjecaji. Ranosrednjovjekovni ukopi nisu prisutni samo u okviru antičkih naselja, nego su zabilježeni i u kasnoantičkim sakralnim objektima, poput onih u Cimu kod Mostara, Mogorjelu i Bilimišću kod Zenice. Antičke tradicije donekle su prepoznatljivije i u ranoslavenskim nekropolama. Kultura odijevanja utemeljena u antici u svojoj se osnovi zadržala i tokom ostrogotske vladavine. Glavni materijali korišteni u antičkoj odjevnoj kulturi, poput vune i kože, ostali su u upotrebi i kod starih Slavena. Arheološki nalazi antičkih i ranosrednjovjekovnih fibula, kao i drugog nakita, svjedoče o kontinuitetu, ali i o postupnom oblikovanju novih tradicija, te ujedno odražavaju društveni status njihovih vlasnika.

Ključne riječi: antičke tradicije, rani srednji vijek, grobovi, grobni prilozima, nošnja

ILUMINIRANI RUKOPISI BOSANSKOG DVORA

EMA MAZRAK

U izlaganju će biti predstavljena skupina rukopisa nastalih krajem 14. i početkom 15. stoljeća u kraljevskom dvorskom skriptoriju srednjovjekovne Bosne: Nikoljsko evanđelje, Daničićevo evanđelje, Hvalov zbornik i Mletački zbornik. Riječ je o najreprezentativnijim iluminiranim rukopisima srednjovjekovne bosanske države, koji u svojoj cjelini iskazuju prepoznatljive tematske, stilske i ikonografske osobitosti slikarskog ukrasa, razlikovne u odnosu na istočne i zapadne tradicije knjižnog slikarstva. Izlaganje će se fokusirati na ključne karakteristike ovih rukopisa, počevši od izbora materijala i samog procesa izrade – pisanja, oslikavanja i primjene pozlate – preko međusobne saradnje pisara i minijaturista, do upotrebe pisanih i slikarskih predložaka, odnosno cirkulacije određenih modela, te njihovog konačnog vizuelnog izgleda. Posebna pažnja bit će posvećena ulozi Crkve bosanske u okviru koje su rukopisi nastajali, njenoj povezanosti s kraljevskim dvorom na prijelazu iz 14. u 15. stoljeće, kao i ulozi naručitelja u nastanku reprezentativnih, bogato iluminiranih kodeksa. U tom kontekstu, Nikoljsko evanđelje i Mletački zbornik mogu se direktno dovesti u vezu s naručiteljima iz kruga kraljevske dinastije Kotromanića, dok je Hvalov zbornik, kako je poznato iz kolofona, izrađen 1404. godine za velikog vojvodu bosanskog i hercega splitskog Hrvoja Vukčića Hrvatinića. Također, postoji osnovana pretpostavka da je i Daničićevo evanđelje nastalo po narudžbi nekog bosanskog velikaša. Na kraju, posebno će se razmotriti pitanje odnosa i razlika između dvorskog, crkvenog i laičkog skriptorija, uz komparativne primjere i pokušaje lokalizacije pojedinih skriptorskih središta.

Ključne riječi: iluminirani rukopisi, dvorski skriptorij, minijaturisti, pisari, Crkva bosanska

FILOLOŠKA INTERPRETACIJA BIBLIJSKOG IDIOMA U BOSANSKIM

POVELJAMA

Lejla NAKAŠ

Ovaj rad istražuje specifičnosti pismenosti bosanske dvorske kancelarije kroz prizmu prožimanja svjetovnih administrativnih dokumenata i sakralnog biblijskog koda. Autorica polazi od teze da bosanske povelje, osim svoje primarne

pravne funkcije, predstavljaju kompleksne kulturne tekstove u kojima se kroz pažljivo odabrane formule projicira vladarska ideologija i teološka pravovjernost. U fokusu istraživanja je filološka analiza svećanih formula (*Invocatio i Arenga*) u poveljama dvorske kancelarije, s posebnim osvrtom na transformaciju biblijskog idioma. Rad nudi preciznu identifikaciju citatnog sloja, poput citata iz Poslanice Hebrejima 13:8, koji se u bosanskoj kancelariji javlja kao samostalan hristološki iskaz, a ne tek kao odjek liturgijske prakse. Analiza će doprinijeti razgraničenju ovog citata od završnih formula molitve Gospodnje koja je u bosanskim evanđeljima dosljedno praćena istočnom doksologijom. Posebna pažnja pridana je suptilnim leksičkim zahvatima u preuzetim obrascima – poput zamjene pojma svršenije pojmom svetost (santije) – čime se potvrđuje teološka budnost bosanskih dijaka u izbjegavanju subordinacijskih interpretacija unutar trinitarne formule. Istraživanje povezuje ove kancelarijske obrasce s dubokim slojevima ćirilometodske tradicije (Sinajski euhologij, Besjede Klimenta Ohridskog), čime se bosanska povelja redefinira kao prostor aktivne dogmatske legitimacije protiv optužbi za dualističku herezu. Drugi dio rada posvećen je statusu i identitetu nositelja kancelarijske službe. Kroz analizu epiteta dijaka tepčije Batala – Kromirjanina, autorica nudi novo čitanje ovog *hapax legomenona*. Tumačenjem etimologije naziva kao kromě mira (onaj koji je izvan svijeta), rad uspostavlja vezu između asketskog ideala i dvorske pismenosti. Ovakva interpretacija ojačava pretpostavku da su pisari bili nositelji specifičnog duhovnog identiteta koji je izravno oblikovao jezik bosanskih povelja. Rad pokazuje da se filološkom analizom naizgled standardiziranih formula i statusnih epiteta može dublje osvijetliti kulturni horizont bosanskog srednjovjekovlja, pružajući novi uvid u prirodu pismenosti koja je spajala asketsku tradiciju i potrebe diplomatskog predstavljanja.

Ključne riječi: kancelarija bosanskog Dvora, srednjovjekovna pismenost, politička teologija, biblijski citati, Stanko Kromirjanin.

KONSENZUALNA VLAST I GRANICE POLITIČKE MOĆI
U SREDNJOVJEKOVNOJ BOSNI
Nedim RABIĆ

Ovaj rad ispituje političke odnose među bosanskim velikašima kroz prizmu konsenzualnih oblika vlasti, oslanjajući se na koncept koji je u historiografiji razvio Bernd Schneidmüller. Polazi se od pretpostavke da se politički poredak srednjovjekovne Bosne nije temeljio na strogo hijerarhijski organiziranoj vrhovnoj,

odnosno „centralnoj“ vlasti, već na stalnoj potrebi za dogovorom, priznanjem i međusobnim uvažavanjem ključnih aktera. Umjesto da se odnosi između velikaša posmatraju isključivo kroz prizmu sukoba, partikularizma ili slabe centralne vlasti, rad analizira mehanizme političkog djelovanja koji su počivali na pregovorima, privremenim savezima, zajedničkim interesima i ritualiziranim oblicima javnog pristanka. Bosanska politička praksa razmatra se kao specifičan primjer konsenzualne vlasti, u kojem su velikaški rodovi djelovali unutar fleksibilnog, ali prepoznatljivog okvira političkog poretka, dok je autoritet bana ili kralja u znatnoj mjeri bio uvjetovan prihvatanjem od strane vodećih plemićkih skupina. U tom smislu, djelovanje bosanske vlastele odvijalo se unutar normiranih okvira političke i društvene prakse svoga vremena. Analiza se oslanja na povelje, diplomatske formule, popise svjedoka i kontekstualno čitanje političkih sukoba, s posebnim naglaskom na situacije zajedničkog djelovanja, sporazuma i kolektivnog legitimiranja političkih odluka.

ključne riječi: srednjovjekovna Bosna, odnosi među elitama, konsenzualna vlast, politički legitimitet

UTVRĐENA REZIDENCIJA HRVOJA VUKČIĆA HRVATINIĆA I BOSANSKIH
KRALJEVA U JAJCU U KONTEKSTU REZIDENCIONALNO-OBRAMBENOG
GRADITELJSTVA UGARSKO-HRVATSKOG KRALJEVSTVA I BOSNE

Krešimir REGAN

Utvrđena rezidencija bosanskih kraljeva u Jajcu složen je obrambeno-stambeni kompleks, nastao na mjestu starije utvrde velikog bosanskog vojvode i splitskog hercega Hrvoja Vukčića Hrvatinića. Po svojem obliku i funkciji ona nastaje po uzoru na skupinu utvrđenih rezidencija, kakve su tijekom XIV. i XV. st. širom Ugarsko-Hrvatskog Kraljevstva gradili kraljevi, magnati, pripadnici crkvene elite i viteški redovi. U izvorima ovaj se tip utvrđenih rezidencija podjednako javlja pod nazivima tvrđi grad (castrum) i kaštel (castellum). Tipološki se smatraju podvrstom kaštela. Prema području nastanka, u znanstvenoj literaturi naziva se još srednjoeuropski kaštel, burg-kaštel tipa Srednje Europe, tvrđi grad-dvorac (njem. Burgschloss) i utvrđena palača (mađ. várpalota). Na području srednjovjekovne Bosne najistaknutiji predstavnik ovog tipa utvrde upravo je kaštel u Jajcu. Njegovu gradnju započeo je Hrvoje Vukčić Hrvatinić, jedan od najistaknutijih predstavnika magnatskog staleža u Bosni (gospodar Donjih krajeva) i u Ugarsko-Hrvatskom Kraljevstvu (splitski herceg), a današnji oblik dali su mu

bosanski kraljevi nakon što su prijestolnicu kraljevstva izmjestili iz srednje Bosne i glavnih rezidencija u Bobovcu i Kraljevoj Sutjesci. U skupinu srednjoeuropskog kaštela u srednjovjekovnoj Bosni možemo još uvrstiti Komotin, vrlo vjerojatno građen kao rezidencija Kotromanića u isto vrijeme kada oni pregrađuju kaštel u Jajcu, te danas srušenu utvrdu u Bosanskoj Dubici. Srednjoeuropski kašteli građeni su u utvrđenim i neutvrđenim naseljima, no na području Ugarsko-Hrvatskog Kraljevstva i susjednim teritorijima nalazimo ih i u ruralnim krajobrazima na lako pristupačnim položajima. Ako su bili građeni u naseljima, nalazili su se na strateški najugroženijem položaju srednjovjekovnoga naselja, neovisno o tom je li ono utvrđeno ili nije. Najčešće su imali kvadratni ili pravokutni tlocrt te su bili razmjerno veliki kompleksi. Mogli su imati branič-kulu ili više kula, najčešće podignutih na uglovima, ali jednako su bili građeni i bez njih. U unutrašnjosti se nalazilo veće dvorište omeđeno krilima s rezidencijalno-stambenom funkcijom u gornjim etažama i gospodarskom funkcijom u prizemlju. Krila rezidencije mogla su prema unutrašnjosti biti otvorena arkadnim hodnicima.

Gljučne riječi: kraljevska rezidencija, Jajce, rezidencijalna arhitektura, Ugarsko-Hrvatsko Kraljevstvo, Bosna.

NA TRAGU „KRALJEVE ZEMLJE“? TOPONIMI BEGLUK I PIKET KAO DRŽAVNE LIVADE U MLETAČKOJ DALMACIJI

Marko RIMAC – Aleksandar JAKOVLJEVIĆ

Istraživanje zemljišnika, osmanske, mletačke i habsburške provenijencije, iznjedrilo je nedavno niz novih rezultata za područje istočnojadranskog zaleđa. Promjena državnih, upravnih i fiskalnih okvira omogućava usporedbu osmanskih, mletačkih i habsburških zemljišnika koji nastaju na istom području. To, doduše, u historiografiji do sada nije smatrano provedivim pa nije neobično da takve usporedbe daju novi pogled na povijesne strukture i njihovo dugo trajanje. U nekoliko nedavno objavljenih radova uspostavljena je hipoteza o kontinuitetu srednjovjekovne zemljišne razdiobe na području Kliškog i Krčkog sandžaka. Taj se kontinuitet može utvrditi rekonstrukcijom mreže kalibriranih zemljišnih proizvodnih cjelina, koje su u srednjem vijeku bile poznate kao ždrijebovi, a u osmansko doba kao baštine, čiftovi ili zemini. Tek su od nastupa mletačke vlasti i sukcesivnog demografskog rasta i krčenja marginalnih zemalja te cjeline polako prestale biti osnovom zemljišne razdiobe. Rekonstrukcijom mreže preživjelih zemljišnih cjelina dobiva se poligon za proučavanje osmanske zemljišne politike

na konkretno predočivim krajobraznim cjelinama. Podvrgnut takvoj analizi povijesni krajolik nahije tj. distrikta Kosovo pored Knina izbacio je nekoliko zanimljivih pitanja. Sela poput Biskupije, Orlića, Popovaca, Rudinjana/Markovca i Riđana imala su prema prvome mletačkom katastru točno onoliko obradive zemlje koliko se dobije umnoškom broja u defteru zabilježenih baština s površinom jednog srednjovjekovnog ždrijeba od 32 gonjaja hrvatske mjere ($N \times 7,584$ ha). Osim toga brojni su vlasnici još uvijek držali površinu ekvivalentnu površini jednog ili nekoliko nekadašnjih ždrijebova. Prema tome povijesni krajolici sela istočnog i južnog oboda nahije/distrikta Kosovo u potpunosti se uklapaju u spomenutu hipotezu o kontinuitetu zemljišnih površina. Nasuprot tome sela zapadnog oboda kosovskog prostora imala su u rano mletačko doba znatno više obradive zemlje nego bi se očekivalo temeljem broja osmanskih poreznih jedinica. Komparacijom s drugim primjerima iz mletačke Dalmacije došlo se do zaključka da se to podudara s pojavom zemlje koju je mletačka vlast rezervirala za potrebe uzdržavanja konja postrojbi mletačkog konjaništva. Usporedbom više primjera takvih rezervata uočeno je da se tu nekoliko puta javljaju toponimi Begluk (zemljište koje pripada sultanu tj. državnoj riznici) i Piket (vrlo kvalitetne livade s dostupnom pitkom vodom). Ti su toponimi u mletačkoj Dalmaciji u svim slučajevima povezani s lokacijom konjaničkih kvartira tj. zgrada za smještaj konjaničkih postrojbi. Konji su zahtjevali stabilnu i izdašnu pašu, pitku vodu i mogućnost prikupljanja dovoljnih količina sijena i krmiva. Upravo je to, s obzirom na neodvojivost reljefnih i pedoloških preduvjeta, takvim lokacijama moralo uvjetovati kontinuitet upotrebe jednih te istih, očito najpovoljnijih, zemalja za uzdržavanje konjaništva kroz različite epohe. Dodatno je intrigantno da se takva zemljišta ne javljaju u osmanskim defterima pa ostaje otvoreno pitanje u kojim okolnostima nastaje Begluk tj. zemljište rezervirano za državne potrebe. U ovome se izlaganju propituju mogućnosti utvrđivanja takvih kontinuiteta između mletačkih, osmanskih i srednjovjekovnih upravnih modela. Drugim riječima uolikoj mjeri postoji mogućnost da su se srednjovjekovni okviri zemljišnih struktura zadržali u osmanskom pa i mletačkom razdoblju u domeni državnine.

Ključne riječi: Begluk, Piket, Kosovo (Knin), državne livade, mletačko konjaništvo, kvartiri, zemljišna razdioba, povijest krajolika, defter i mletački katastar

ISKAZI POLITIČKOG PRIJATELJSTVA: DUBROVAČKI POSLANICI NA BOSANSKOM KRALJEVSKOM DVORU U PRVOJ POLOVICI 15. STOLJEĆA

Valentina ŠOŠTARIĆ

Ovo izlaganje bavi se analizom izaslanika Dubrovačke Republike upućivanih na dvor bosanskih vladara tijekom prve polovice 15. stoljeća, uzimajući u obzir različite kriterije koji su stajali iza njihova izbora, poput dobi, iskustva u javnoj službi, prethodno stečenih diplomatskih vještina te ranije izgrađenih poslovnih i profesionalnih veza s kraljevskim dvorom, bilo na osobnoj razini, bilo zahvaljujući dugotrajnome djelovanju pripadnika istih obitelji u službi Republike. Takvim pristupom bit će moguće izdvojiti najagilnije dubrovačke rodove koji se učestalo pojavljuju u ulozi poslanika te razmotriti razloge njihove česte zastupljenosti, kao i čimbenike koji su utjecali na jednokratni ili redoviti izbor pojedinih izaslanika. Analiza će pokazati u kojoj su mjeri „društveni kapital“, osobno iskustvo u kontaktima s elitom iz zaleđa i osobna reputacija pojedinaca utjecali na oblikovanje dubrovačke diplomatske prakse prema Bosni. U drugom dijelu izlaganja pozornost će se posvetiti različitim gestama iskazivanja prijateljstva i naklonosti koje su mogle pospješiti odnose suradnje između predstavnika dubrovačkih vlasti i bosanskoga vladajućeg kruga. One uključuju obrasce pozdravnog govora i tituliranja, uporabu različitih retoričkih strategija, pozivanje na kulturu sjećanja i prethodno uspostavljene dobre odnose s ranijim vladarima, traženje ustupaka, informacija i zaštite, osobito u korist dubrovačkih trgovaca, sklapanje savezništava protiv zajedničkih neprijatelja, darivanje te raznolike geste bliskosti i ceremonijalne svečanosti. Na taj će se način biti moguće zaključiti o mehanizmima kojima se njegovala kultura političkog prijateljstva i povjerenja, koja je omogućavala održavanje stabilnih odnosa između Dubrovačke Republike i bosanskog kraljevskog dvora u razdoblju izraženih nesigurnosti koje su obilježavale period od interesa.

Ključne riječi: Dubrovnik, Bosna, diplomatija, poslanici, 15. stoljeće.

JERG IZ NIRNBERGA (JÖRG VON NÜRNBERG). JERGOVA PISMENA
 PREDAJA U KONTEKSTU BOSANSKE SREDNJOVJEKOVNE HISTORIJE
 Irfan TESKEREDŽIĆ

Tema će biti predstavljena u tri djela. Dosada poznate informacije u vezi s Jergom iz Nirnberga će se u prvom dijelu predstaviti. Svi podaci sa kojima raspoložemo o njemu potiču izravno iz njegove pismene predaje. On je bio osoba sa njemačkog srednjovjekovnog govornog područja. Poticao je iz Nirnberga ili njegove okoline, koja je tada, kao i sada bila dio Frankonije (njem. *Franken*). Bavio se vojnim zanatstvom u kontekstu proizvodnje i rukovođenja vatrenog oružja, što se sa njemačkog olako prevodilo kao topolivac. Ipak to u potpunosti ne oslikava čitav dijapazon djelovanja tzv. *Büchsenmeister*. U drugoj cjelini ćemo se pozabaviti pismenom predajom koja se veže za Jerga. Suštinski se pismena predaja sastoji iz jednog rukopisnog i jednog inkunabula odnosno tiskanog teksta. Rukopisni tekst je dio zbornika koji se čuva u rukopisnoj zbirci univerzitetske biblioteke Gisen (njem. Gießen) pod signaturom Hs. 329. Jergov tekst se nalazi u zadnjoj trećini zbornika, sastavljenog od prepisa koji se tiču njemačke, osmanske i bavarske prošlosti. U poređenju s tim se tiskani tekst nalazi u nekoliko različitih inkunabula, ali se mimo pojedinačnih razlika može sa pravom govoriti o jedinstvenom tiskanom tekstu. Naime, sve tri inkunabule se međusobno razlikuju po godini izdanja. Tako je prva izdata 1482/83, druga 1496, te treća 1500 godine, te isključivo bavarska državna biblioteka u Minhenu posjeduje sva tri izdanja na jednom mjestu. U trećem i glavnom dijelu ćemo se osvrnuti na podatke koji se tiču bosanske srednjovjekovne historije. Na osnovu poznatih podataka i pojedinih novih aspekata će se nastojati ustanoviti u kojem vremenskom razdoblju je Jerg boravio na tlu srednjovjekovne Bosne, tačnije bosanske kraljevine. Isto tako će se pitanje poslodavca razraditi. S tim u vezi vrijedi naglasiti da je regionalna historiografija i dalje stava da je Stjepan Vukčić Kosača bio njegov jedini poslodavac prije zarobljavanja od strane Mehmeda II., dok će se na osnovu rukopisnog teksta ukazati da je to viđenje itekako upitno. Naime, ponajprije će biti da je radio za posljednjeg bosanskog kralja Stjepana Tomaševića. Također će se zarobljavanje, ekonomsko-političke veze Bosanske Kraljevine i migracija njemačkih zanatlija uzeti u razmatranje.

Ključne riječi: Jerg iz Nirnberga (Jörg von Nürnberg), topolivac, Hs. 329, inkunabule (1482/83, 1496, 1500), Stjepan Vukčić Kosača, Stjepan Tomašević, migracija

POIMANJE SMRTI U TIŠINI BOSANSKOHERCEGOVAČKIH
KAMENIH BILJEGA

Edita VUČIĆ – Addis E. FEJZIĆ

Ovaj rad usmjeren je na interpretaciju fenomena smrti dokumentiranog u stećcima, srednjovjekovnim nadgrobnim spomenicima koji se promatraju kao simbolički indikatori prijelaza iz života u smrt. Premda brojni pisani izvori nude raznolike kulturne i društvene interpretacije smrti, ona ostaje trajna zagonetka koja nadilazi granice ljudske spoznaje. Analizom reljefnih motiva te minimalističkih i interpretativno ograničenih natpisa na stećcima nastoji se djelomično rasvijetliti naše razumijevanje tog srednjovjekovnog misterija. Stećci se istodobno pojavljuju kao spomenici životu i znakovi smrti, naše temeljno i autentično kulturno blago, materijalni svjedoci čiji simbolički i ikonografski slojevi otvaraju prostor za interdisciplinarnu interpretaciju srednjovjekovne stvarnosti, kao i nje-ne refleksije unutar duhovne i umjetničke koncepcije. Metodološki okvir rada temelji se na integraciji arheoloških, umjetničkih, fenomenoloških i povijesnih perspektiva, čime se omogućuje dublje razumijevanje stećaka kroz sintezu različitih znanstvenih disciplina. Polazeći od interdisciplinarnosti i komparativnih mogućnosti u odnosu na paralelne, srodne i različite tradicije, rad nastoji generirati nove spoznaje te produbiti postojeće razumijevanje sepulkralne tradicije, naglašavajući stećke kao nijeme, ali ne i prazne svjedoke srednjovjekovne imaginacije i čuvare kulturne memorije.

Ključne riječi: stećci, život i smrt, ikonografija, kulturna memorija, komparacija, sinteza, interdisciplinarnost

+ MONETA BELE REGIS R« I PROBLEM BOSANSKO-UGARSKIH ODNOSA
U 12. STOLJEĆU: NOVO DATIRANJE I INTERPRETACIJA

Dejan ZADRO

Srebrni denar ugarskog kralja Bele III. (1172. – 1196.) s natpisom »+ MONETA BELE REGIS R« na aversu poznat je u literaturi još od prve polovice 19. stoljeća. Objavio ga je prvi mađarski numizmatičar Jakab Rupp 1941. godine u knjigama »Magyarország ekkorig ismeretes pénzei« /»Numi Hungariae hactenus cognitae« u kojima je donio sve do tada poznate novce ugarskih vladara iz dinastije Arpadovića. Već je tada izneseno mišljenje da se radi o novcu koji je Bela III. kao

vladar Rame odnosno Bosne dao kovati između 1165. i 1672. godine još u Carigradu dok se nalazio na dvoru bizantskog cara Emanuela Komnena. Autor u svom izlaganju želi kritički preispitati ovu tezu i njezin utjecaj na razumijevanje bosansko-ugarskih odnosa u 12. stoljeću u djelima kasnijih autora (János Ęrđy, Šime Ljubić, Nada Klaić, Tibor Živković, Amer Sulejmanagić i dr.). Pri tome se želi pokazati da je novac mogao nastati tek nakon povratka Bele III. u Ugarsku i krunidbe za kralja 1172. godine, a ne za vrijeme njegova boravka u Carigradu. To ga navodi na sasvim novo tumačenje i datiranje trenutka kada titula rex Ramae ulazi u ugarsku kraljevsku intitulaciju, te opravdanu sumnju da bi Rama kao entitet istaknut u natpisu mogao biti srednjovjekovna Bosne toga vremena.

Ključne riječi: numizmatika, Bela III., Rama, Bosna, bosansko-ugarski odnosi.

SVJEDOCI OD HUMSKE ZEMLJE NA BOSANSKIM VLADARSKIM POVELJAMA

Adis ZILIĆ

Ovim člankom analizira se zastupljenost svjedoka od Humske zemlje na bosanskim vladarskim poveljama. Svjedoci su istupali u ime cijelog roda kojeg predstavljaju i spadali su među značajne ličnosti u političkom životu zemlje. Bitni su jer se javljaju kao garant i ispunjenja dispozitivnog dijela dokumenta. Navođenjem svojih imena iskazivali su saglasnost na pravni postupak autora prema destinataru. Na bosanskim vladarskim poveljama autori su vladari – ranije banovi a potom kraljevi. Destinataru su najčešće bili pojedinci i grupacije srodnika iz redova bosanske vlastele, u rijetkim slučajevima pripadnici strane vlastele, ili se općenito radilo o stranim političkim subjektima. Posljednji primjer predstavljao bi međudržavni ugovor. Svjedoci su povremeno prisutni uz vladara, ponekad se nalaze na vladarevom dvoru, a mogli su biti u njegovoj pratnji ili su se po potrebi nalazili negdje na okupu, kao prilikom smotre vojske ili vojnog pohoda. Svjedoci povelja dolazili su iz različitih krajeva, između ostalog, i s onih perifernih područja koja možemo definisati kao pridružene bosanske zemlje. Tokom kasnog srednjeg vijeka spominju se također svjedoci od Humske zemlje na vladarskim poveljama. Prema dostupnoj dokumentaciji, praksa navođenja svjedoka kao garanta ispunjenja pravnog čina datirana je od ranije, od početka 13. stoljeća. S obzirom da je Humska zemlja ušla u sastav Bosne stoljeće kasnije, u trećoj deceniji 14. stoljeća, ugledna vlastela iz ovog kraja javlja se tek od tada u svojstvu svjedoka na vladarskim poveljama. Razmatrat će se istaknuti predstavnici Humske zemlje

i politički značaj rodova u čije ime istupaju. Prisustvo pojedine vlastele u svojstvu svjedoka na vladarskim poveljama pokazuje njihovo prvenstvo među ostalom vlastelom na razmatranom prostoru koji su predstavljali.

Ključne riječi: povelje, svjedoci, vladar, vlastela, ban, kralj, Bosna, Humska zemlja.

O IZLOŽBI KRALJEVI BOSNE EMIRA DURMIŠEVIĆA

Na izložbi su predstavljeni radovi koji se bave vizuelizacijom i karakter dizajnom srednjovjekovnih vladara Bosanskog kraljevstva kroz stiliziranu ilustraciju, kao savremeni način interpretacije i promocije kulturnog i historijskog naslijeđa. Ilustracije ne funkcionišu samo kao estetski objekti, već kao vizuelni narativi koji povezuju historijske činjenice sa savremenim likovnim jezikom, otvarajući prostor za novo čitanje prošlosti. Poseban fokus rada usmjeren je na edukaciju mlađe publike, kroz sveden dizajn, stilizirane forme i jasno strukturiranu vizuelnu komunikaciju, prilagođenu savremenim percepcijskim navikama. Korištenjem ilustracije kao primarnog medija, historijske ličnosti i konteksti postaju pristupačniji, razumljiviji i bliži publici kojoj su namijenjeni. Rad dodatno naglašava važnost interdisciplinarnе saradnje umjetnika i historičara, gdje se naučno utemeljene informacije prevode u vizuelni oblik uz poštivanje historijskog konteksta. Kroz potencijal interaktivnih i multimedijalnih vizuala, izložba ukazuje na mogućnosti savremenih pristupa u predstavljanju historijskih tema, sa ciljem jačanja svijesti o kulturnom identitetu i značaju naslijeđa u današnjem društvu. Na izložbi će publici biti predstavljeno 24 rada; 8 digitalnih ilustracija koje predstavljaju vizuelno-narativnu interpretaciju života srednjovjekovnih kraljeva Bosne i 16 printova koji prezentuju sam kreativni proces, segmente ilustracija kao preprodrukcijskog materijala i predloške za aplikaciju ilustracija kroz multimedijalne vidove vizuelnog izražavanja.

Emir Durmišević

BIOGRAFIJE IZLAGAČA

EDIN BUJAK

*Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu
edinbujak@yahoo.com*

Osnovnu i srednju školu je završio u Zenici, a studij arheologije na Filozofskom fakultetu u Sarajevu gdje je i magistrirao 2013. godine. Doktorski studij je završio na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu te stekao zvanje doktor znanosti iz znanstvenoga područja humanističkih znanosti, znanstvenoga polja arheologije. Tema doktorskog rada: Kasnosrednjovjekovna groblja srednje Bosne. Na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu je prošao zvanja asistenta i višeg asistenta na Odsjeku za arheologiju – oblast srednji vijek. Na istom fakultetu je izabran u zvanje docenta te drži nastavu iz opće i srednjovjekovne nacionalne arheologije i stećaka. Saradnik je Centra za demografsku genetiku Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine. Član je Nacionalnog komiteta ICOMOS (Međunarodni savjet za spomenike i spomeničke cjeline) u Bosni i Hercegovini. Rukovoditelj je istraživačke platforme posvećene stećcima: www.nekropola.ba. Član je ArcheoDNK istraživačke grupe formirane od strane Instituta za genetički inženjering i biotehnologiju UNSA i Instituta za arheologiju Filozofskog fakulteta UNSA. Bio je učesnik ili rukovoditelj brojnih arheoloških istraživanja širom Bosne i Hercegovine. Autor je ili koautor četiri knjige te više naučnih radova.

DŽENAN DAUTOVIĆ

*Zavičajni muzej Travnik – Filozofski fakultet Univerziteta u Tuzli
dzenandautovic@gmail.com*

Rođen 2. oktobra 1980. godine u Travniku, gdje je završio osnovno i srednje obrazovanje. Sva tri ciklusa studija historije završio je na Filozofskom fakultetu u Sarajevu, gdje je u novembru 2017. godine i doktorirao na temu Bosna i Rimski kurija u srednjem vijeku. Uposlenik je Zavičajnog muzeja u Travniku, na mjestu kustosa od 2019., a višeg kustosa historijske zbirke od 2025. godine, dok je na Filozofskom fakultetu u Tuzli i Pedagoškom fakultetu u Bihaću izabran u zvanje docenta i gostujućeg predavača. Vršio je istraživanja u arhivima u Travniku, Sarajevu, Beogradu, Zagrebu, Dubrovniku, Zadru, Beču i Vatikanu, te u bibliotekama u

Budimpešti, Bochumu, Rimu i Vatikanu. Kourednik je zbornika Medieval Bosnia and Southeastern Europe (Arc Humanities Press, Leeds 2019.), jedan od autora izdanja Codex Diplomaticus Regni Bosnae (Mladinska knjiga, Sarajevo 2018.), autor monografije Bosna i Rimska kurija u srednjem vijeku (Dram radosti, Travnik 2026.), koautor monografije Travnička šahovska hronika (Preporod, Travnik 2013.), te autor 47 naučnih i preglednih članaka objavljenih kod domaćih i stranih izdavača. Učestvovao je na 33 naučne konferencije u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, Srbiji, Bugarskoj, Mađarskoj, Turskoj, Austriji, Njemačkoj i Italiji. Član je Odbora za historijsku nauku Odjeljenja humanističkih nauka Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine. Glavna polja istraživanja: vjerski život srednjovjekovne Bosne, srednjovjekovno papinstvo, politički ustroj Bosanske kraljevine, diplomatska historija srednjovjekovne Bosne, historiografija o srednjovjekovnoj Bosni, historija Travnika, historija šahovske igre.

ENES DEDIĆ

Institut za historiju Univerziteta u Sarajevu
enesdedich@gmail.com

Rođen je u Postojni (Republika Slovenija) 11. decembra 1988. godine. Sva tri ciklusa studija historije završio je na Odsjeku za historiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu. Januara 2017. godine odbranio je doktorsku disertaciju Bosansko kraljevstvo i Srpska despotovina (1402-1459. godine). U periodu od decembra 2014. do decembra 2015. godine bio je angažovan na Institutu za istoriju u Sarajevu u svojstvu pripravnika. Od septembra 2016. zaposlen je u Institutu za historiju Univerziteta u Sarajevu i trenutno je u zvanju viši naučni saradnik za stariju historiju – srednji vijek. Od januara 2025. godine član je Vijeća doktorskog studija iz historije na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu. Područje njegovog naučnog interesovanja je politička i privredna historija Bosne i jugoistočne Evrope u 14. i 15. stoljeću. Bio je voditelj i član više naučnih projekata. Objavio je dvije knjige, preko 20 naučnih radova i preko 40 prikaza naučnih publikacija, te učestvovao na međunarodnim naučnim skupovima, konferencijama, radionicama i promocijama novih naučnih izdanja. Bio je sekretar časopisa Prilozi Instituta za historiju, te član redakcije časopisa Historical Searches, Prilozi i Radovi Zavičajnog muzeja u Visokom. Urednik je i jedan od autora toma Srednjovjekovna Bosna u šestotomnoj ediciji Historija Bosne i Hercegovine. Ko-urednik je jednog zbornika radova. Autor je jedne samostalne i jedne koautorske izložbe arhivskih dokumenata. Bio je gostujući profesor i istraživač na više univerziteta u Evropi.

DŽEVAD DRINO

Pravni fakultet Univerziteta u Zenici
dzevad.drino@gmail.com

Rođen 19. 2. 1957. godine u Bugojnu. Diplomirao i magistrirao na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu, na kojem je 2008. godine odbranio i doktorsku disertaciju pod nazivom “Elementi rimskog prava u trgovačkom i rudarskom pravu srednjovjekovne Bosne”. Prošao kroz sva nastavna zvanja na Pravnom fakultetu u Zenici, na kojem je i danas u svojstvu profesora emeritusa, a predavao je i na katedrama za historiju države i prava na pravnim fakultetima u Sarajevu, Tuzli itd. Učestvovao na velikom broju međunarodnih konferencija u Bosni i Hercegovini i inozemstvu, autor je preko 50 naučnih članka, te niza naučnih monografija, univerzitetskih udžbenika, poglavlja u zbornicima radova (izdvajamo: Istorija pravnih institucija (2014.), Komparativna pravna historija (2016.), Balkan- državnopravna historija (2018.), Drevno pravo (2012.), Sulejmanpašići (2025.). Član je većeg broja naučnih i kulturoloških udruženja, uključujući i udruženje Forum Romanum - Udruženja romanista Jugoistočne Evrope.

ELMEDINA DURANOVIĆ

Institut za historiju Univerziteta u Sarajevu
ekapidzija@gmail.com

Rođena je 1983. godine u Sarajevu, gdje je završila osnovno i srednje obrazovanje. Na Filozofskom fakultetu (UNSA) 2006. godine diplomirala je historiju, a na istom odsjeku 2012. stekla zvanje magistra historijskih nauka. Akademski put nastavila je kroz doktorski studij iz historije srednjovjekovne Bosne, gdje je 2017. godine stekla zvanje doktora historijskih nauka. Nakon završenih studija, radila je u obrazovanju kao profesor historije u sarajevskim osnovnim i srednjim školama. Od 2008. godine zaposlena je u Institutu za historiju (UNSA), gdje danas djeluje kao naučni saradnik za stariju historiju – srednjovjekovni period. Težište njenog naučnog interesovanja usmjereno je na političku, društvenu i privrednu historiju Bosne od XIII do sredine XV stoljeća, s posebnim fokusom na razbojništvo i druge oblike kriminaliteta, te na kreditnu trgovinu i trgovinu robljem, pri čemu posebno razmatra rodne aspekte ovih pojava, kao i odnose bosanske države sa susjedima. U okviru plana rada Instituta za historiju realizirala je više individualnih i timskih naučno-istraživačkih projekta. Učestvovala je u radu više na-

učnih skupova, okruglih stolova, predavanja i javnih prezentacija, te objavljivala izvorne naučne radove, pregledne i stručne radove, prikaze i osvrte o temama iz prošlosti srednjovjekovne Bosne na bosanskom, engleskom i turskom jeziku. Jedan je od urednika Zbornika Bosna i njeni susjedi u srednjem vijeku – Pristupi i perspektive (Sarajevo: Univerzitet u Sarajevu – Institut za historiju, 2019). Član je Vijeća doktorskog studija na Odsjeku za historiju Filozofskog fakulteta (UNSA). Bila je član redakcija više časopisa u Bosni i Hercegovini i inostranstvu. Trenutno je član Naučnog odbora časopisa KADEM (Turska). Aktivno je učestvovala u radu Društva za proučavanje srednjovjekovne bosanske historije – Stanak.

EMIR DURMIŠEVIĆ

Pedagoški fakultet Univerziteta u Sarajevu

emir.durmisevic@gmail.com

Emir Durmišević je ilustrator i grafički dizajner. Završio je Srednju školu primijenjenih umjetnosti u Sarajevu, odsjek za likovnu i grafičku opremu i ilustraciju knjige, a diplomirao na Akademiji likovnih umjetnosti u Sarajevu na Nastavničkom odsjeku – grafika. Magistrirao je na Akademiji likovnih umjetnosti u Sarajevu, na odsjeku Grafički dizajn, stekavši titulu magistra vizuelnih umjetnosti i grafičkog dizajna, s magistarskim radom Kraljevi Bosne – ilustracija, karakter dizajn i stilizacija vizuelnog prikaza. Član je udruženja ULUPUBiH i ULUKS, te je obnašao funkciju člana Umjetničkog savjeta ULUPUBiH. Dobitnik je nagrade „Zlatno pero“ za ilustraciju, koju dodjeljuje ULUPUDS. Zaposlen je kao asistent na Pedagoškom fakultetu Univerziteta u Sarajevu, na odsjecima predškolski odgoj, razredna nastava i edukacija i rehabilitacija. Kao gostujući predavač držao je predavanja na Akademiji likovnih umjetnosti u Sarajevu, na Elektrotehničkom fakultetu Univerziteta u Sarajevu, International University of Sarajevo, Burch International University, American University of Sharjah, UAE, na Fakultetu za tehničke studije u Travniku. Izlagao je na brojnim samostalnim i grupnim izložbama u Bosni i Hercegovini, Srbiji, Hrvatskoj, Grčkoj, Kipru, Turskoj, Ujedinjenim Arapskim Emiratima, Njemačkoj, Italiji, Sjedinjenim Američkim Državama, Holandiji, Švedskoj. Profesionalno se bavi ilustracijom; angažovan je na brojnim međunarodnim, regionalnim i lokalnim projektima, te saraduje s renomiranim studijima i izdavačima, među kojima su Cavalier Game Studios, Slitherine, Sylex, Buybook i Mladinska knjiga. Angažovan je kao lead concept artist u studiju Cavalier Game Studios u Londonu. Autor je ilustracija u historijskim projektima „Magični svijet Ilira“, „Hasanaginica“ i koautor ilustracija u projektima „Bosan-

sko kraljevstvo“ i „Stećkopedija“. U saradnji sa Udruženjem za digitalizaciju i informatizaciju kulturne baštine DIGI.BA realizirao je interaktivne multimedijalne projekte „Stećakland“, „SheLeaders“, „The Da Vinci efect“ i „Virtuelni muzej starih zanat“, na kojima je poseban fokus stavljen na VR/AR tehnologije. Autor je dječije knjige „Kraljevi i kraljice Bosne“. U svom radu kontinuirano istražuje potencijal vizuelne komunikacije u svrhu promocije kulturnog i historijskog naslijeđa.

AMAR ĐULOVIĆ

Univerzitet u Beču

amardjulovic@hotmail.com

Završio je bachelor i master studije historije na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu, gdje je stekao zvanje magistra historije. Od 2025. godine doktorant je na Univerzitetu u Beču, sa doktorskom tezom pod naslovom: “Uloga nasilja u srednjovjekovnom bosanskom društvu (1300-1500)”. Tokom dosadašnjeg akademskog rada objavio je nekoliko stručnih radova i prikaza knjiga, te izlagao na međunarodnim naučnim skupovima i konferencijama. Učestvovao je na brojnim ljetnim školama, interdisciplinarnim radionicama i međunarodnim seminarima u Bosni i Hercegovini i Evropi. Njegova istraživačka interesovanja usmjerena su na historiju nasilja i društvenu historiju Bosne i Hercegovine i istočne jadranske obale u kasnom srednjem vijeku.

ADDIS ELIAS FEJZIĆ

Univerzitet u Sarajevu

addisfejzic@hotmail.com

Adis Elias Fejzić (Addis) je bosanskohercegovački i australijski likovni umjetnik i istraživač. Završio je Školu primijenjenih umjetnosti i Akademiju likovnih umjetnosti u Sarajevu gdje i magistrira. Titulu doktora nauka dobio na QCA, Griffith University (Brisbane, Australia) za uspješno istraživanje i odbranu teze posvećene stećcima sa kojom analizira format i značenje tradicionalne memorijalne umjetnosti, dok istovremeno kreativno oživljava i (re)aktualizira stećak kao vlastiti umjetnički izraz. Iako je, po obrazovanju, prvenstveno skulptor, Addis je vizualni umjetnik protejskog karaktera i širokih stvaralačkih interesovanja – svoj izraz razvija u komunikaciji sa raznim umjetničkim tradicijama i stilovima nastalim

od prahistorije do danas. Pored skulpture u kamenu i drugim (ne)tradicionalnim materijalima, njegov opus obuhvata i grafiku, slikarstvo, kaligrafiju te grafički i industrijski dizajn.

MIRZA HEBIB

Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu
addisfejzic@hotmail.com

Mirza Hebib je docent je na oblasti Rimsko pravo na Univerzitetu u Sarajevu – Pravnom fakultetu. Od 2024. godine obnaša dužnost prodekana za međunarodnu suradnju istog Fakulteta. Također je profesor rimskog prava i pravne povijesti na Pravnom fakultetu Hrvatskog katoličkog sveučilišta u Zagrebu. Član je Savjeta za znanost Federalnog ministarstva za obrazovanje i znanost. Nakon završene osnovne i srednje škole u Dubrovniku, upisuje Pravni fakultet u Sarajevu, gdje diplomira *summa cum laude* 2015. godine. Drugi ciklus studija završio je *summa cum laude* 2017. U akademskoj godini 2021./22. Završio je poslijediplomsku specijalizaciju iz rimskog prava na Sveučilištu u Rimu La Sapienza. Doktorat je obranio na Univerzitetu u Sarajevu 2022. godine na temu „Plodouživanje (usufructus): primjena rimskog koncepta u dubrovačkom pravu“. Završio je i studij diplomacije na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu. Znanstveno i stručno usavršavanje obavio je kroz studijske boravke na University of Roehampton u Londonu (2014.), Pravnom fakultetu u Ljubljani (zimski semestar 2019./20.) i Europa Institutu Sveučilišta Saarland u Saarbrückenu (2022.). Sudjelovao je u ERASMUS programima razmjene te držao predavanja i seminare na sveučilištima La Sapienza, Roma Tre, Ca' Foscari u Veneciji, Magna Graecia u Catanzaru, Trento, Cagliari, Milano-Bicocca i Rijeka. Član je European Association for Roman Law, Société Internationale Fernand De Visscher pour l'Histoire des Droits de l'Antiquité (SIHDA) iz Bruxellesa i Societas pro iure Romano iz Sofije. Objavio je više znanstvenih radova, eseja i prikaza u međunarodnim časopisima te sudjelovao na brojnim konferencijama i znanstvenim skupovima u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, Sloveniji, Srbiji, Bugarskoj, Italiji, Belgiji, Finskoj, Ujedinjenom Kraljevstvu, Češkoj, Grčkoj, Mađarskoj, Japanu. Uža znanstvena specijalnost je rimsko pravo, pravna povijest i komparativno privatno pravo.

MERSIHA IMAMOVIĆ

Filozofski fakultet Univerziteta u Tuzli
mersiha.imamovic@untz.ba

Mersiha Imamović je rođena 1983. godine u Tuzli. Nakon završene osnovne škole i Gimnazije “Ismet Mujezinović”, upisala je studij historije na Filozofskom fakultetu Univerziteta Tuzli, gdje je diplomirala, a potom magistrirala i doktorirala. Na istom Fakultetu je, 2011. godine izabrana za asistenta na užoj naučnoj oblasti „Stari vijek”. Od 2014. godine stalno je zaposlena na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Tuzli, na Odsjeku za historiju. Prošla je izborne periode višeg asistenta i docenta, a danas je u zvanju vanrednog profesora. Od 2019. godine je glavna i odgovorna urednica časopisa Historijska misao. U fokusu njenih dosadašnjih istraživanja bile su uglavnom teme iz kasne antike Bosne i Hercegovine, odnosno rimske provincije Dalmacije. Godine 2019, bila je voditeljica arheoloških iskopavanja u Gornjoj Tuzli, kojom prilikom je otkriven rimski vodovod. Sljedeće, 2020. godine, rukovodila je istraživanjima starih puteva na planini Konjuh kod Kladnja, čiji je krajnji rezultat bio otkriće rimske ceste i osmanskih karavanskih puteva.

ALEKSANDAR JAKOVLJEVIĆ

Istorijski institut, Beograd, viši stručni saradnik
aleksandar.jakovljevic@iib.ac.rs

Rođen je u Beogradu (1976) gdje je završio osnovnu i srednju školu. Diplomirao je 2005. godine na Odelenju za istoriju Filozofskog fakulteta u Beogradu. Po završetku studija stručno se usavršavao tokom studijskih boravaka u više institucija Republike Turske. Na Filozofskom fakultetu u Beogradu upisao je doktorske akademske studije istorije i prijavio doktorsku disertaciju “Balkanski panađuri (XVI-XVII vek)”. Tokom školske 2008/09. godine radio je kao nastavnik istorije u beogradskoj osnovnoj školi. Istovremeno je pčeo s radom u Bibliografskom odelenju Narodne biblioteke Srbije (2008-2012). U istorijskom institutu radi od 2012. godine. Oblast istraživanja: ekonomska i društvena historija osmanskog Balkana u poznom srednjem vijeku i radnom modernom dobu (15-18 vijek).

ERVIN KLEPO

*Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu, doktorant
ervinklepo@gmail.com*

Rođen 1984. godine u Sarajevu. Osnovnu školu i gimnaziju završio u Visokom, a na Filozofskom fakultet u Sarajevu završio predbolonjski studij na Odsjeku za historiju / Katedri za historiju umjetnosti. Na istom, Filozofskom fakultetu u Sarajevu završio II ciklus studija na grupi Historija umjetnosti (znanstveni smjer – oblast: Umjetnost na tlu BiH od XV stoljeća do 1918. godine) i Historija (nastavni smjer). Trenutno angažiran na poslovima nastavnika i profesora likovne kulture, estetike i historije umjetnosti u više osnovnih i srednjih škola na području Zeničko-Dobojskog kantona na određeno vrijeme. Protekle deceniju u više navrata bio angažiran na poslovima sistematizacije i dopune Zavičajne zbirke JU Gradska biblioteka u Visokom, te poslovima organizacije i postavki umjetničkih izložbi, skupa sa pisanjem osvrta na izložbe i predgovore knjigama (Galerija Likum '67 u Visokom, Zavičajni Muzej u Visokom, Zavičajni Muzej Tešanj i Konvikt Franjevačkog samostana i Franjevačke klasične gimnazije u Visokom). Živi u Visokom. Trenutno student druge godine III. ciklusa / doktorskog studija na Filozofskom fakultetu u Sarajevu, Odsjeku za historiju, smjer Historija srednjovjekovne Bosne.

EMA MAZRAK

*Akademija likovnih umjetnosti Univerziteta u Sarajevu
emamazrak3@gmail.com*

Rođena 1976. godine u Sarajevu. Diplomirala na Akademiji likovnih umjetnosti 2000. g. (Nastavnički odsjek, diplomski odbranjen na Grafici) i na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu na Katedri za historiju umjetnosti 2007. g. (tema: Bosanskohercegovačka grafika između dva svjetska rata). Doktorirala 2014. g. na Sveučilištu u Zagrebu, Odsjek za povijest umjetnosti (tema: Hvalov zbornik i knjižno slikarstvo srednjovjekovne Bosne na prijelazu XIV. u XV. stoljeće). Zaposlena na Akademiji likovnih umjetnosti od 2009. na grupi predmeta Historija umjetnosti, a kao spoljna saradnica angažovana na Filozofskom fakultetu i Akademiji scenskih umjetnosti Univerziteta u Sarajevu. Objavila veći broj radova vezanih za umjetnost srednjovjekovne Bosne.

LEJLA NAKAŠ

*Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu
nlejla@gmail.com*

Redovna profesorica na Odsjeku za bosanski, hrvatski i srpski jezik Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu. U sklopu svog naučno-nastavnog rada, drži predmete iz oblasti Historija jezika. Njeni naučni radovi i monografije primarno su posvećeni filološkim temama vezanim za bosansko srednjovjekovno i osmansko razdoblje. Priredila je kritička izdanja srednjovjekovnih bosanskih kodeksa – Vrutočko evanđelje, Divoševo evanđelje i Mletački zbornik. U svojstvu voditeljica i istraživača realizirala je projekte digitalnih jezičkih korpusa: Povelje (Institut za jezik), Novi zavjet (ANUBiH), Indeks riječi i oblika Zografskog evanđelja s grčkim ekvivalentima (ANUBiH).

NEDIM RABIĆ

*Institut za historiju Univerziteta u Sarajevu
Filozofski fakultet Univerziteta u Tuzli
nedimrabic@gmail.com*

Rođen je 16. juna 1986. godine u Gradačcu, gdje je 2005. godine završio gimnaziju. Studij historije pohađao je na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu, na kojem je 2008. godine stekao zvanje bakalaureata, a 2011. godine zvanje magistra historije. Doktorski studij pohađao je na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu, te je 2018. godine odbranio doktorsku disertaciju pod naslovom Stjepan II Kotromanić i njegovo doba, pod mentorstvom prof. dr. Peje Ćoškovića. Zaposlen je u Institutu za historiju Univerziteta u Sarajevu kao naučni saradnik za stariju historiju – srednji vijek. Njegova istraživačka interesovanja usmjerena su na srednjovjekovnu historiju Bosne i šireg prostora Jugoistočne i Istočno-centralne Evrope, s posebnim naglaskom na političke i društvene strukture, pitanja vlasti, prostora i granica, kao i na problematiku Crkve bosanske, fenomen stećaka te na pitanja feudalizma u bosanskom srednjovjekovnom kontekstu. Autor je i prevodilac više naučnih radova iz oblasti srednjovjekovne bosanske i evropske historije. Jedan je od urednika zbornika Bosna i njeni susjedi u srednjem vijeku: pristupi i perspektive, objavljenog u izdanju Instituta za historiju 2019. godine. Naučne radove i kritičke prikaze objavljivao je u domaćim i inostranim časopisima na bosanskom, njemačkom i engleskom jeziku te učestvovao na brojnim

naučnim skupovima i konferencijama u Evropi. Aktivno je uključen u rad međunarodnih istraživačkih mreža i tematskih projekata iz oblasti srednjovjekovne historije. Član je redakcija više naučnih časopisa, te redovno učestvuje u recenzentskom i evaluacijskom radu u oblasti historijskih nauka. U okviru institucionalnih aktivnosti angažiran je kao akademski recenzent u postupku ocjenjivanja projekata Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke. Član je Vijeća doktorskog studija iz historije na Filozofskom fakultetu UNSA, gdje na doktorskome studiju izvodi nastavu na predmetu Crkva bosanska, preuzevši njegovo izvođenje nakon prof. dr. Peje Ćoškovića. Od 2021. godine vanjski je saradnik na Odsjeku za historiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Tuzli u nastavno-naučnom zvanju docenta za užu naučnu oblast srednji vijek. Od 2023. godine vanjski je saradnik na Pedagoškom fakultetu Univerziteta u Bihaću. Živi i radi u Sarajevu. Oženjen je i otac tri dječaka i jedne djevojčice.

KREŠIMIR REGAN

Leksikografski zavod "Miroslav Krleža", Zagreb
kresimir.regan@gmail.com

Rođen 1974. Diplomirao je geografiju na Prirodoslovno-matematičkome fakultetu i povijest na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu (1997), gdje je magistrirao (2001) i doktorirao (2006). U zvanje znanstvenog savjetnika izabran je 2018. Od 2000. godine djeluje u Leksikografskom zavodu Miroslav Krleža. Težište znanstvenog rada usmjerio je na hrvatsku suvremenu političku povijest s naglaskom na Banovinu Hrvatsku (1939–1941), povijesnu geografiju te istraživanje fortifikacijske baštine u Hrvatskoj i susjednim prostorima s težištem na kasno-srednjovjekovno i renesansno razdoblje (XII.–XVI. st.). Djelatnosti koje obavlja u Zavodu: znanstveni novak od 2000. na projektima: Provjera hrvatskih podataka u leksikografskim izdanjima (voditelj projekta akad. Dalibor Brozović) 2000-02. i Hrvatska biobibliografska baština (voditelj projekta dr. sc. Trpimir Macan) 2002. Urednik Hrvatskog povijesnog atlasa (Zagreb 2003), član uredništva Hrvatske enciklopedije (VII-XI, Zagreb 2005-10); urednik struke Opća povijest novog vijeka Hrvatske enciklopedije (X-XI, 2008-09); urednik struke povijest u Hrvatskom općem leksikonu (2012), član uredništva Zagrebačkog leksikona (I-II, Zagreb 2006.); Hrvatskog franjevačkog biografskog leksikona (2009); Židovskog biografskog leksikona (2010-15), član Znanstvenog vijeća (2009-13)

MARKO RIMAC

Filozofski fakultet Univerziteta u Splitu
mrimac@ffst.hr

Rođen je 1981. godine u Zagrebu. Osnovnu školu i opću gimnaziju završio je u Sesvetama. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu upisao je 1999. godine dvo-predmetni studij povijesti sociologije, te uspješno diplomirao 2005. godine. Od 1. svibnja 2007. do 31. prosinca 2011. godine bio je zaposlen kao znanstveni novak-asistent na različitim projektima pri Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1. siječnja 2012. godine do danas zaposlen je na Filozofskom fakultetu u Splitu, gdje je 1. prosinca 2016. promoviran u zvanje i zaposlen na radnom mjestu docenta. Od početka je uključen u sveučilišnu nastavu te trenutno izvodi nastavu iz tri obavezna i četiri izborna kolegija s ranovjektivnom tematikom. U dosadašnjem radu iskazao je zanimanje za hrvatsku novovjektivnu i premodernu povijest (ekonomsku, agrarnu, socijalnu i krajobraznu povijest) i pomoćne povijesne znanosti (genealogiju, paleografiju i egdotiku) s fokusom na agrarnu i krajobraznu povijest dalmatinske unutrašnjosti. Dobitnik je Godišnje nagrade za mlade znanstvenike i umjetnike za 2011. godinu Društva sveučilišnih nastavnika i drugih znanstvenika Sveučilišta u Zagrebu (zajedno s kolegom/koautorom Goranom Mladineom). Autor/koautor je 7 knjiga, od čega 6 znanstvenih monografija, te desetak članaka u znanstvenim časopisima i zbornicima skupova. Trenutno je aktivan na međunarodnom projektu COST Islamic Legacy: Narratives East, West, South, North of the Mediterranean (1350-1750).

VALENTINA ŠOŠTARIĆ

Filozofski fakultet Univerziteta u Zadru
vzovko@unizd.hr

Valentina Šoštarić (Zovko) doktorirala je 2012. godine na Sveučilištu u Zagrebu radom naslovljenim Uloga poklisara u širenju teritorija Dubrovačke Republike na zaleđe (krajem 14. i početkom 15. stoljeća), koji je označio početak njezinog znanstveno-istraživačkog interesa za politička i društveno-kulturološka pitanja sagledana kroz prizmu kasnosrednjovjekovne dubrovačke diplomacije. Njezina su istraživanja usmjerena na izučavanje srednjovjekovne i ranonovovjektivne diplomacije, središta moći, oblikovanje identiteta, prosopografske studije, ceremonijal i ritual te emocije i percepciju u srednjovjekovnom razdoblju. Trenutno

je izvanredna profesorica na Odjelu za povijest Sveučilišta u Zadru gdje izvodi kolegije posvećene razdoblju srednjeg vijeka na preddiplomskoj i diplomskoj razini. Uz to, angažirana je kao predavač na doktorskom studiju Jadran – poveznica među kontinentima na istom Sveučilištu. Dosada je sudjelovala kao voditeljica i član nekoliko domaćih i međunarodnih istraživačkih projekata. Bila je gostujuća profesorica na Sveučilištu u Ljubljani (Slovenija), Institutu za povijest u Varšavi (Poljska) te na Sveučilištu u Urbinu (Italija). Godine 2016. provela je poslijedoktorsko istraživanje pod naslovom Dubrovačka diplomacija u kontekstu političkih i kulturnih procesa 15. stoljeća u okviru Australian Research Council Centre of Excellence for the History of Emotions na UWA u Perthu. Godine 2018. sudjelovala je u organizaciji međunarodne znanstvene konferencije Emotions in International Relations. Godine 2021. objavila je monografiju Dubrovački poklisari: u potrazi za novim teritorijima.

IRFAN TESKEREDŽIĆ

Universität Passau

naaaffrrii@gmail.com

Irfan Teskeredžić je rođen 1990. godine u Sarajevu. Studirao je opštu historiju i historiju srednjeg vijeka na Filozofskom fakultetu u Sarajevu (Univerzitet u Sarajevu, Bosna i Hercegovina) i na Friedrich Meinecke Institutu u Berlinu (Freie Universität Berlin, SR Njemačka). Radi kao slobodni naučni istraživač i piše doktorsku tezu iz oblasti medievistike na Univerzitetu u Pasau (Universität Passau, UP, SR Njemačka). Predavao je na Goethe Institutu u Bostonu (Massachusetts, SAD) u septembru 2022 godine, na Tehničkom Univerzitetu u Kemnicu (Technische Universität Chemnitz, TUC, SR Njemačka) tokom akademske 2022/23 godine, te na UP tokom akademske 2025/26 godine. Također je bio naučni suradnik od marta do jula 2023 na TUC. Objavio je nekoliko radova iz domena srednjovjekovne bosanske historije, na bosanskom, engleskom i njemačkom jeziku, te učestvovao na nekoliko konferencija unutar BiH, kao i na međunarodnom nivou.

EDITA VUČIĆ

Filozofski fakultet Sveučilišta u Mostaru
edita.vucic@fpmoz.sum.ba

Edita Vučić je izvanredna profesorica na Sveučilištu u Mostaru. Na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Mostaru stekla je zvanje Diplomirani arheolog i profesor povijest umjetnosti. Doktorsku disertaciju na temu Kasnosrednjovjekovne nekropole stećaka zapadne Hercegovine obranila je 2018. godine, na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Od 2012. angažirana je na Sveučilištu u Mostaru (Fakultet prirodoslovno-matematičkih i odgojnih znanosti; Filozofski fakultet) na kolegijima iz oblasti srednjovjekovne arheologije i kulturno-povijesne baštine. Niz godina sudjeluje u nastavnom procesu na Univerzitetu „Džemal Bijedić“ u Mostaru. Članica je Društva povjesničara umjetnosti Hercegovine-DPUMH. Od 2020. godine angažirana je kao predstavnica Bosne i Hercegovine u EC Expert Group on Cultural Heritage. Aktivno sudjeluje na međunarodnim konferencijama i objavljuje znanstvene radove. Sudjeluje u istraživanjima i projektima iz oblasti arheologije, umjetnosti i kulturno-povijesne baštine.

DEJAN ZADRO

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, doktorant
zadrodejan@gmail.com

Dejan Zadro doktorand je povijesti na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, gdje obnaša i dužnost tajnika uredništva časopisa Radovi Zavoda za hrvatsku povijest. Zanima se ponajprije za bosansku srednjovjekovnu povijest do sredine 13. stoljeća, s posebnim naglaskom na odnose s Ugarskim Kraljevstvom, povijest Bosanske biskupije i njezine veze s Dubrovačkom i Barskom nadbiskupijom, te prošlošću franjevačkog samostana sv. Nikole u Milima kod Visokog. Uz medijski istraživanja, bavi se poviješću Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine u Sarajevu tijekom austrougarskog razdoblja, proučavajući institucionalni razvoj muzeja i biografije prve generacije osoba koje su oblikovale njegov rad. Sudionik je više stručnih skupova u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini.

ADIS ZILIĆ

Fakultet humanističkih nauka Univerziteta Džemal Bijedić u Mostaru

Adis.Zilic@unmo.ba

Rođen 1977. godine u Mostaru. Diplomirao je 2008. na Odsjeku za historiju Fakulteta humanističkih nauka Univerziteta Džemal Bijedić u Mostaru. Postdiplomski studij upisao je u akademskoj 2008/09. na Odsjeku za historiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu – smjer srednjovjekovna Bosna. Odranio je 2012. magistarski rad pod nazivom Humska vlastela Radivojevići – Jurjevići – Vlatkovići i njihovo doba. Doktorsku disertaciju pod naslovom Bosna i Dubrovnik (od kraja XII do sredine XV stoljeća), odbranio je 2016. godine na Fakultetu humanističkih nauka. Mentor pri izradi magistarskog rada i doktorske disertacije bio je prof. dr. Dubravko Lovrenović. Zaposlen je od 2009. godine na Fakultetu humanističkih nauka, gdje radi u nastavnom zvanju vanrednog profesora iz uže naučne oblasti Historija srednjeg vijeka. Objavio je dvije knjige, koautor je također dvije knjige. Napisao je veći broj radova iz uže naučne oblasti. Kroz radove je pokazao interes za genealogiju velikaških rodova i njihovo učešće u političkom i društvenom životu srednjovjekovne Bosne, sepulkralnu arhitekturu, te za međudržavne odnose i pravnu historiju. Učestvovao je na više naučnih skupova i okruglih stolova, na kojima je izlagao referate iz uže naučne oblasti. Član je Redakcije časopisa Prilozi Instituta za historiju (izdavač: Institut za historiju Univerziteta u Sarajevu) od 2023. godine. Također je duži niz godina saradnik više naučnih institucija, redakcija stručnih časopisa i zasebnih publikacija, gdje je dao doprinos kao recenzent i na druge načine. Osim časopisa Prilozi, to su sljedeće serijske publikacije: Historijska traganja (Institut za historiju, Sarajevo), Radovi Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu, Historijska misao (Filozofski fakultet, Tuzla), Istraživanja (Fakultet humanističkih nauka, Mostar), Hercegovina (Arhiv HNK, Muzej Hercegovine, Fakultet humanističkih nauka, Mostar), Revija za pravo i ekonomiju (Pravni fakultet, Mostar). Od 2024. godine voditelj je dokorskog studija Historija Bosne i Hercegovine na Univerzitetu „Džemal Bijedić“ u Mostaru.

